

PARASTEATODA TABULATA LEVI, 1980 (ARANEAE, THERIDIIDAE) VOOR HET EERST WAARGENOMEN IN NEDERLAND

Johan Bink

Rubensstraat 9, 3362 XM Sliedrecht (j.p.b.nr1@gmail.com)

ABSTRACT

Parasteatoda tabulata (Levi, 1980) is reported for the first time in the Netherlands (Maasvlakte, Zuid-Holland). Specimens were collected at the top of the rocky talud of the Yangtze channel shore.

INLEIDING

Naar aanleiding van de ontdekking van twee nieuwe Sclerosomatidae en een Theridiidae bij de Edisonbaai op de Maasvlakte, is er op meerdere locaties op de Maasvlakte gezocht om een beeld te krijgen van de verspreiding van deze soorten. Dit leverde bijzondere waarnemingen op. 29 juli 2014 werd een volwassen vrouwtje *Parasteatoda tabulata* (Levi, 1980) verzameld aan de met stortsteen beschoeide zuid kade van het Yangtzekanaal (Maasvlakte, zuid Holland). Deze soort was nog niet voor Nederland bekend. De bijzondere afgelegen vindplaats, in combinatie met de aanwezigheid van meerdere nieuwe exoten ter plaatse, wekken de indruk dat de soort door menselijke activiteiten deze plaats heeft kunnen bereiken.

Fig. 1. Kade aan de zuidzijde van het Yangtzekanaal. Foto : Jan van Duinen.

HET GEBIED

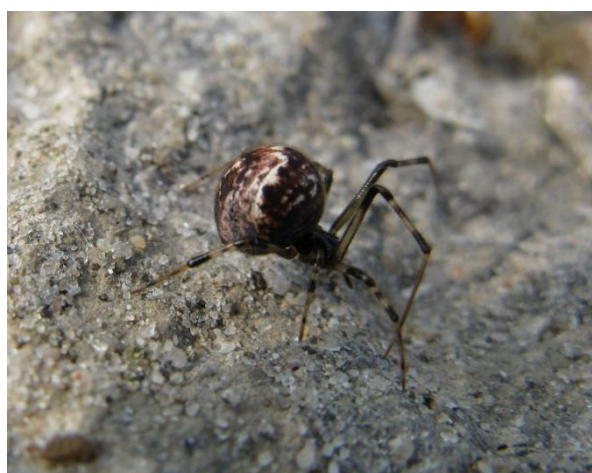
Parasteatoda tabulata is onder stenen aangetroffen bovenaan een talud dat beschoeid is met stortsteen. Dit talud vormt over een lengte van 1,8 km de kade aan de zuidzijde van het Yangtzekanaal. Alhoewel het Yangtzekanaal onderdeel is van Maasvlakte I is dit talud pas in 2012 aangelegd. In november 2012 zorgde een geplande dijkdoorbraak ervoor dat de Yangtzehaven verbonden werd met Maasvlakte II waardoor de haven het karakter kreeg van een doorgaande vaarweg. Met ingang van 24 oktober 2012 is de naam Yangtzehaven veranderd in Yangtzekanaal. De stenen die gebruikt zijn bij de aanleg van Maasvlakte II kwamen uit Duitsland, Noorwegen en Engeland. Tijdens verschillende bezoeken zijn op deze locatie de volgende soorten waargenomen tussen het stortsteen.

Tabel 1. Lijst van waargenomen soorten en voorkomen per land van herkomst stortsteen.

(*) soorten in Nederland alleen bekend van de Maasvlakte, eerste waarnemingen vanaf 2012.

(*¹) onbevestigde waarneming uit tuincentrum Amersfoort 2010.

	Noorwegen	Duitsland	Engeland	Nederland
<u>Araneidae</u>				
- <i>Zygiella x-notata</i> (Clerck, 1757)	X	X	X	X
<u>Theridiidae</u>				
- <i>Parasteatoda tabulata</i> (Levi, 1980)		X		*
- <i>Parasteatoda tepidariorum</i> (C. L. Koch, 1841)	X	X	X	X
- <i>Platnickina tinctoria</i> (Walckenaer, 1802)	X	X	X	X
- <i>Steatoda grossa</i> (C. L. Koch, 1838)		X	X	X
- <i>Steatoda nobilis</i> (Thorell, 1875)		X	X	* ¹
- <i>Steatoda triangulosa</i> (Walckenaer, 1802)	X	X	X	X
- <i>Theridion hannoniae</i> (Denis, 1944)		X	X	*
- <i>Theridion hemerobium</i> (Simon, 1914)		X	X	X
- <i>Theridion melanurum</i> (Hahn, 1831)		X	X	X
<u>Mimetidae</u>				
- <i>Ero aphana</i> (Walckenaer, 1802)		X	X	X
<u>Agelenidae</u>				
- <i>Tegenaria agrestis</i> (Walckenaer, 1802)		X	X	X
- <i>Tetrax denticulata</i> (Olivier, 1789)	X	X	X	X
<u>Linyphiidae</u>				
- <i>Ostearius melanopygius</i> (O. P. -Cambridge, 1879)	X	X	X	X
- <i>Tenuiphantes tenuis</i> (Blackwall, 1852)	X	X	X	X
<u>Sclerosomatidae</u>				
- <i>Phalangium opilio</i> (Linnaeus, 1758)	X	X	X	X
- <i>Leiobunum religiosum</i> (Simon, 1879)		X		*
- <i>Nelima spec.</i> (nieuw voor Nederland)	X	X	X	*

2

3

Fig. 2-3. *Parasteatoda tabulata*. 2, ♀, Yangtzekanaal Maasvlakte, 29 juli 2014; 3, ♀, idem, 22 augustus 2014. (Foto's Johan Bink)

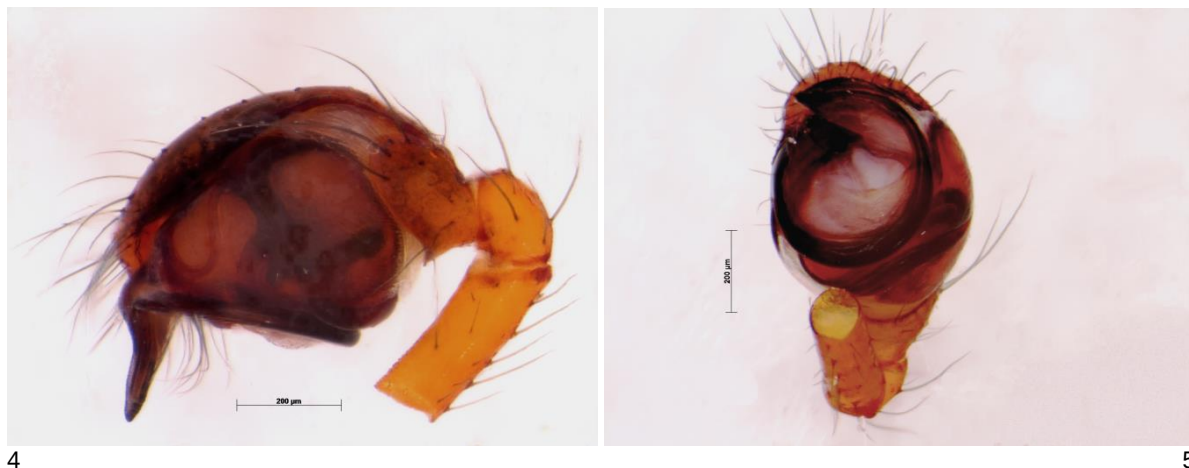

Fig. 4-5. *Parasteatoda tabulata*. 4, ♂, linker palp retrolateraal; 5, ♂, linker palp ventraal. Beide Yangtzekanaal Maasvlakte, uit kweek, laatste vervelling 14.x.2014. (Foto's: Peter van Helsdingen)

MATERIAAL

Het op 29 juli 2014 verzamelde volwassen vrouwtje had vier dagen later (2 augustus 2014) een eerste van in totaal zes ei kapsels gevormd, waar op 17 augustus 2014 de eerste jongen uitkropen. Van deze jongen is op 8 oktober 2014 een exemplaar vervelt naar het adulte stadium, en op 14 oktober 2014 een tweede exemplaar. In beide gevallen betrof het een mannetje. Op 22 augustus 2014 werd op dezelfde locatie aan het Yangtzekanaal een juveniel vrouwtje en een tweede volwassen vrouwtje verzameld, die ook voor nakomelingen heeft gezorgd, waarvan tot op heden (10 december 2014) nog geen enkel exemplaar volgroeid is.

Materiaal: 1♀, Maasvlakte, Yangtzekanaal, 29.vii.2014; 1♀, zelfde vindplaats, 22.viii.2014; 2♂, zelfde vindplaats, uit kweek, laatste vervelling resp. 8.x.2014 en 14.x.2014. Alle materiaal opgenomen in de collectie van Naturalis Biodiversity Centre te Leiden.

HERKENNING

Parasteatoda tabulata lijkt soms sterk op *Parasteatoda tepidariorum* (C. L. Koch, 1841), maar is kleiner en in het veld te herkennen aan de witte velden en donkere dwarsbanden over het abdomen. Het vrouwtje heeft een lengte van 3,2-4,6 mm, het mannetje wordt 2,9-3,4 mm lang. De carapax is donkerbruin met een donkere lengtestreep over de fovea uitstralend naar de ogen. Het sternum is roodachtig geel met donkere randen. Het abdomen heeft dorsaal in het laterale basale gebied twee witte vlekken tussen meerdere bruine en zwarte vlekken. In het mediane gedeelte zijn twee meer uitgesproken witte velden naast een eveneens uitgesproken donkere dwarsband. Ventraal bevindt zich tussen de epigastrale groef en de spintepels een witte vlek met posterieur een donkere lijn. De poten hebben gele coxae, de overige segmenten zijn roodbruin met om de basale en distale gedeelten van de femora, patellae, tibiae en metatarsi donkere ringen. Mannetjes zijn lichter, of soms meer roodachtig dan vrouwtjes. Epigyne soms zeer vergelijkbaar met *Parasteatoda tepidariorum*. Vulva mediaan met een opvallend, donker snavelvormig gesklerotiseerde structuur. Palp kenmerkend, met terminaal verlengde conductor. Voor afbeeldingen van de epigyne zie Araneae - Spiders of Europe (Nentwig et al. 2014: 1167/*Parasteatoda tabulata*).

BIOLOGIE

In Europa komt *P. tabulata* voor in Oostenrijk, Bulgarije, Tsjechië, Duitsland, Polen, Roemenië, Rusland en Oekraïne. *P. tabulata* wordt gevonden op gebouwen, muurtjes en andere door de mens gebouwde objecten zoals bankjes en dergelijken, maar kan ook worden gevonden in rotsachtige steppe, zoals in Kazachstan en Rusland (Gromov 1997). De vondsten onder stortsteen op de Maasvlakte doet vermoeden dat ze ook in rotsachtige gebieden en steengroeven voorkomen. Jongen en volwassen exemplaren bouwen een retraite die bestaat uit een koepelvormig spinsel dat omkleed is met verschillende materialen zoals plantendelen en steentjes, maar soms ook prooiresten of lege ei kapsels.

DISCUSSIE

De Maasvlakte staat bekend als een bedrijvige wereldhaven die nog volop in ontwikkeling is. Hierdoor is het heel lastig om te achterhalen hoe *Parasteatoda tabulata* dit gebied heeft kunnen bereiken. Het zou kunnen dat de soort zich op eigen kracht vanuit bij voorbeeld Duitsland een weg heeft weten te vinden naar de Maasvlakte en door de gelijkenis met *Parasteatoda tepidariorum* niet eerder opgemerkt is. Maar aangezien de meest

nabijgelegen meldingen uit het oosten van Duitsland zijn lijkt dit niet waarschijnlijk. Ook kunnen ze aangevoerd zijn met de stenen die gebruikt zijn voor de aanleg van de Maasvlakte. Hoewel de meerderheid van de waargenomen soorten algemeen zijn in Nederland en dus op natuurlijke wijze het gebied zouden hebben kunnen koloniseren, is de aanwezigheid van vijf nieuwe soorten voor Nederland op een recent volledig door mensenhanden aangelegd nieuw stuk land opmerkelijk te noemen. Vooral omdat alle aangetroffen soorten voorkomen in een of meerdere van de landen waar gesteente vandaan is gehaald. Anderzijds bestaat de mogelijkheid dat ze met goederen mee zijn gekomen die per schip, trein of vrachtwagen naar de Maasvlakte vervoerd zijn. Uiteraard zou een combinatie van bovengenoemde manieren de verklaring kunnen zijn voor de aanwezigheid van deze soorten op de Maasvlakte.

Van *Steatoda nobilis* is een eerdere vermoedelijke waarneming op het forum van waarneming.nl gemeld van een onvolwassen vrouwtje dat in augustus 2010 in een tuincentrum in Amersfoort is gevonden. Het is niet duidelijk of dit exemplaar is opgekweekt en of de epigyne is onderzocht. De melding werd niet door waarneming.nl gevalideerd. Dit exemplaar is als eerste gecontroleerd exemplaar opgenomen in de collectie van Naturalis Biodiversity Centre, Leiden.

DANKWOORD

Dank aan Jan van Duinen, Peter van Helsdingen, Arp Kruithof, Jinze Noordijk, Peter Wieringa en Hay Wijnhoven voor hulp en gezamenlijke zoektochten.

LITERATUUR

- Gromov, A. V. 1997. New records of spider *Achaearanea tabulata* Levi (Arachnida: Araneae, Theridiidae) in Palearctics. – *Seriya Biologicheskaya i Meditsinskaya, Almaty* 1 (199): 31–35.
- Nentwig, W., T. Blick, D. Gloor, A. Hänggi & C. Kropf 2014. – Araneae, Spiders of Europe. Versie 12.2014. – www.araneae.unibe.ch.

